

Naturskyddsföreningen | Bra Miljöval

Persontransporter

Kriterier 2011:1

Bra Miljöval

Bra Miljöval

Naturskyddsföreningens miljömärkning

Naturskyddsföreningen är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell förening utan vinstintressen. Omsorgen om miljön och människors hälsa är vår drivkraft. Vi har bidragit till att säl, havsörn och pilgrimsfalk inte längre är utrotningshotade i Sverige. Vi värnar om den biologiska mångfalden och arbetar för att stoppa klimatförändringar, försurning, övergödning, spridningen av skadliga kemikalier och mycket annat.

Men det räcker inte att skydda naturen i reservat eller stoppa enskilda förorenare. Den totala miljöbelastningen måste minska. Företag som miljöanpassar sin produktion och sina produkter är mycket viktiga i det arbetet.

Bra Miljöval är Naturskyddsföreningens eget miljömärke och ett av våra verktyg för att driva utvecklingen mot ett hållbart samhälle. Bra Miljöval ställer höga miljökrav på de produkter och tjänster som får märkas.

Bra Miljöval är en så kallad typ I-märkning. Det vill säga en tredjepartsmärkning som är oberoende i förhållande till inblandade parter. Bra Miljöval är medlem i GEN (Global Ecolabelling Network) som är ett internationellt nätverk av miljömärkarorganisationer. För att säkerställa att Bra Miljöval uppfyller kraven på ett kvalitetssäkert system har miljömärkningen granskats enligt GENICES (Global Ecolabelling Network's Internationally Coordinated Ecolabelling System).

Tack vare Bra Miljöval har hundratals produkter gjorts om och miljöanpassats. Märkningen har lett till konkreta resultat. Till exempel har Bra Miljöval bidragit till att fosfater fasats ut och förbjudits i tvättmedel inom EU. Bra Miljöval Livsmedelsbutik drev fram de första miljömärkta, ej kvicksilverbaserade, knappcellsbatterierna och fick producenter av självspeglade vykort att byta till sådana för hela svenska marknaden. Märkningen uppmuntrar också till minskad nykonsumtion t.ex. genom att märka Second handkläder och kläder som är redesignade.

Ett annat exempel är att el märkt med Bra Miljöval har ställt krav på vattenflödet genom vattenkraftverk och därmed gynnat växter och djur i älvsträckorna. Märkningen bidrar också till att det utförs åtgärder för energieffektivisering och för att bygga omlöp för fisk runt vattenkraftverk. Bra Miljöval hjälper också konsumenter att välja de transportslag som har lägst miljöpåverkan. I kriterierna för försäkringar ställer Bra Miljöval bland annat miljökrav på licenstagarnas kapitalförvaltning.

I konsumenternas ögon är märkningen Bra Miljöval en trovärdig signal. För licenstagaren ger märkningen konkurrensfördelar.

Bra Miljöval

Läs mer om Bra Miljöval och ladda ner kriterier på www.bramiljoval.se

Information in English, see www.bramiljoval.se

På Grön Guide kan man få andra miljötips www.naturskyddsforeningen.se/gron-guide

För ytterligare information kontakta Naturskyddsföreningen, Första Långgatan 28 B, 413 27 Göteborg,

e-post: gbg@naturskyddsforeningen.se

Innehåll

Förord	4
Syfte	4
Kriteriernas omfattning	5
Definitioner	6
1 Generella krav	7
2 Generella krav för energibärare	8
3 Krav för el	8
4 Krav för drivmedel	8
5 Krav för transportmedel	9
5 Företagskrav	9
Bilaga 1 Beräkning	10
Bilaga 2 Avsättning till miljöfondsprojekt för persontransporter	11

Förord

Persontransporter märkta med Bra Miljöval är ett av Naturskyddsföreningens verktyg för att driva utvecklingen mot ett mer hållbart transportsystem. I dessa kriterier fastställer Naturskyddsföreningen hur persontransporter skall utföras för att kunna märkas med Bra Miljöval.

Det är ett dilemma att det transportsystem som är till så stor nytta för oss samtidigt är ett av de största hoten mot vår miljö. Trafiken bidrar till ett flertal miljöproblem bland annat förstärkt växthuseffekt, hälsofarlig luft, buller, övergödning och försurning. Till det kommer effekter som intrång i naturen, skapande av barriärer i landskapet, stress och trängsel i våra städer. Insikten om transporters påverkan på miljön har lett till att konsumenter vänder sig till Naturskyddsföreningen och efterfrågar konkret vägledning om hur man skall minska miljöpåverkan från sina transporter. Genom att välja persontransporter märkta med Bra Miljöval så får man en energieffektivare transport, med begränsad klimatpåverkan och minskade miljöskadliga utsläpp till luft.

I denna version av kriterierna förändras kraven från att enbart ställa krav på andel icke förnybar energi till att ställa krav på energieffektivitet oavsett energibärare. Vidare ställs dessutom krav på utsläpp av koldioxidekvivalenter för hela livscykeln. Kriteriet för miljöfarliga utsläpp skärps och kväveoxider agerar som indikatorutsläpp.

Helt nytt i dessa kriterier är krav på ökad kännedom om drivmedels ursprung och spårbarhet. Samt inrättande av en miljöfond för projekt som bidrar till att minska persontransporters miljöpåverkan.

Kriterierna för persontransporter märkta med Bra Miljöval har fastställts av Naturskyddsföreningens generalsekreterare. Naturskyddsföreningen vill tacka licenstagare, representanter för myndigheter och branschföreningar, forskare, länsförbund och kretsar vilka har varit till stor hjälp och delat med sig av värdefull kunskap och synpunkter i arbetet med att utveckla kriterierna.

Eva Eiderström

Chef för Bra Miljöval

Syfte

- Arbeta för att fler konsumenter ska välja att resa energieffektivare, med begränsad klimatpåverkan och låga utsläpp
- Verka för teknikutveckling mot energieffektiva persontransporter med låg klimatpåverkan, oavsett drivmedel och transportslag
- Minska transporternas miljöfarliga utsläpp till luft

Kriteriernas omfattning

Kriterierna gäller från 2011-06-07 tills nästa version träder i kraft, tidigast 2014-06-07. Den som vill märka en produkt med Bra Miljöval eller hänvisa till märkningen måste uppfylla samtliga krav och upprätta ett licensavtal med Naturskyddsföreningen.

Alla former av personresor kan märkas med Bra Miljöval och det är själva resetjänsten som kan märkas inte transportmedlet. I avtalet med Naturskyddsföreningen definieras resetjänsten som en produkt/tjänst. Produkten är det transportarbete som förflyttar passagerare med en eller flera typer av transportmedel. Samma kriterier gäller oavsett transportmedel.

Olika möjligheter för att använda miljömärkningen

Ett helt system av resetjänster, t.ex. en tågoperatörs hela utbud av linjer:

- Samtliga resetjänster som saluförs under ett varumärke. Systemet som helhet skall uppfylla kriterierna för persontransport 2011.

Eller, en del av ett system av resetjänster t.ex. en specifik linje eller tjänst;

- Den sammanlagda trafiken på en specifik linje märks.
- En specifik hyrbil- eller bilpooltjänst märks.

För alla fall gäller att endast transportmedel som uppfyller licensvillkorens särskilda villkor angående märkesföreskrifter får bära varumärket Bra Miljöval.

Definitioner

Följande begrepp används frekvent i dokumentet. Övriga definitioner förklaras allt eftersom i marginalen där de förekommer.

Biodrivmedel	Vätskeformiga eller gasformiga bränslen som framställs av biomassa och som används för transportändamål. Enligt Artikel 2, Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG av den 23 april 2009
Energibärare	En energibärare lagrar eller transporterar energi. Några exempel är elektricitet, bensen och diesel.
Fossilt drivmedel	Drivmedel som tillverkas från icke-förnybara råvaror såsom olja, fossilgas eller kol.
Koldioxidekvivalenter	Gemensam måttenhet för utsläpp av växthusgaser. Anger mängd av en växthusgas uttryckt som den mängd koldioxid som ger samma klimatpåverkan.
Personkilometer	Är ett mått på den sammanlagda reslängden och beräknas genom att multiplicera medelreslängden med antalet gjorda resor. Se bilaga 1 för vidare förklaring.
Produkt	Produkten består av det transportarbete som förflyttar passagerare med en eller flera typer av transportmedel. En produkt kan vara en specifik linje eller resetjänst. Det kan också vara ett helt linjenät, det som avgör om det räknas som en eller flera produkter är om linjerna kan knytas ihop till ett system. Det går även att märka bara en linje även om den ingår i ett större system.
Transportmedel	Ett tekniskt system för transport av passagerare och/eller gods. Synonyma begrepp är fortskaffningsmedel, fordon (vanligen landgående) och farkost (vanligen sjögående eller flygande)
Transportmedelstyp	Olika transportmedel klassificeras i olika typer. Principen är att transportmedel med lika utsläppsvärden och energiförbrukning och som använder samma slags energibärare klassificeras som samma typ av transportmedel.

1 Generella krav

- 1.1 Den totala mängd energi som tillförs transportmedlet för drift, får uppgå till högst 0,18 kWh per personkilometer (0,65 MJ per personkilometer). Beräkning skall ske enligt bilaga 1.
- 1.2 Den totala klimatpåverkan för energianvändningen får uppgå till högst 50 gram koldioxidekvivalenter per personkilometer. Energibärarens hela livscykel skall beaktas. Beräkning skall ske enligt bilaga 1.
- 1.3 Utsläppen av kväveoxider vid drift av transportmedlet får inte överstiga 0,3 gram per personkilometer. Beräkning skall ske enligt bilaga 1.
- 1.4 Persontransporter märkta med Bra Miljöval skall årligen åtföljas av en fond avsättning för transportrelaterade miljöprojekt. Fondavsättningen skall motsvara 25 % av den rörliga licensavgiften. Fondavsättningen kan nyttjas till projekt som genomförs i Licensstagarens egen verksamhet eller avsätts i Natur skyddsföreningens centrala transportrelaterade miljöfond. Kraven på projekt som kan finansieras genom fondavsättningen är beskrivna i bilaga 2.

Motivering till kraven:

[1.1] Att hushålla med resurser oavsett om de är förnybara eller fossila är av central betydelse för att skapa ett mer hållbart transportsystem. Kriteriet ställer krav avseende energibehovet kopplat till utförandet av transporttjänsten. Detta energibehov inkluderar resurser som är både förnybara och fossila.

[1.2] Miljöprestandan hos olika energibärare kan variera kraftigt, därför skall livscykelvärden användas så att även utsläpp som sker vid produktion och distribution av energibäraren beaktas.

2 Generella krav för energibärare

- 2.1 Licensstagaren skall redovisa hur de arbetar med att öka kännedomen, om ursprung och miljöprestanda för de energibärare som används i produkten.

Motivering till kraven:

[2.1] Kunskapen om drivmedels ursprung är dålig, spårbarhet på drivmedel är en förutsättning för att i framtiden kunna ställa miljömässiga och sociala krav. Idag finns det t.ex. drivmedel miljö märkt med Svanen där krav ställs på hela kedjan från råvara till det färdiga bränslet. För el kan kunskapen om ursprung verifieras genom märkningar, som t.ex. Bra Miljöval, och ursprungsgarantier.

3 Krav för el

- 3.1 All el som används för drift av transportmedel skall härstamma från förnybara energikällor som vattenkraft, vindkraft, solenergi, våg och tidvattenenergi, för bränning av biomassa eller biogas. Ursprungsgaranti eller motsvarande skall användas som verifikat på energikällan.
- 3.2 För trafik i Sverige skall minst 50 % av den totala mängden använd el för drift av transportmedlet vara märkt Bra Miljöval.
- 3.3 För trafik utanför Sveriges gränser skall minst 50 % av den totala mängden använd el för drift av transportmedlet uppfylla krav motsvarande minst kriterierna för Bra Miljöval elenergi.

Med ursprungsgaranti eller motsvarande avses det elektroniska dokument som tagits fram i enlighet med Lag (2010:601) om ursprungsgarantier för el, Bra Miljöval eller RECS.

Motivering till kraven:

[3.2] El märkt Bra Miljöval är Naturskyddsföreningens miljömärkning för elenergi. El märkt Bra Miljöval ställer miljökrav på produktionen samt tillför extra miljönytta (additionalitet) genom bl.a. energieffektivisering, detta skiljer sig från enbart ursprungsmärkta elprodukter.

4 Krav för drivmedel

- 4.1 Licenstagaren skall säkerställa att det drivmedel som används i den märkta produkten uppfyller EU:s direktiv 2009/30/EG, det så kallade bränslekvalitetsdirektivet samt EU:s direktiv 2009/28/EG om främjande av energi från förnybara energikällor, det så kallade förnybartdirektivet.

Direktiven är omvandlade till nationell lagstiftning i Drivmedelslagen (2011:319) samt Lag (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränslen

Motivering till kraven:

[4.1] För att minska miljöpåverkan från drivmedel är det viktigt att ställa krav på både förnybara och fossila drivmedel. Vilka råvaror som används för att producera drivmedlet har stor påverkan på den totala klimatpåverkan men även på den biologiska mångfalden samt på lokalsamhällen. De drivmedel som finns på marknaden skiljer sig åt gällande både produktionssätt och klimatpåverkan och det finns en stor potential att ställa krav och på så sätt påverka drivmedelleverantörerna vid inköp och upphandling.

I dagsläget saknas system för att verifiera ursprunget och miljöprestandan på en majoritet av de drivmedel som används konventionellt. Därför är det för nuvarande svårt att ställa mer långtgående krav än säkerställande av lagkrav.

5 Krav för transportmedel

5.1 Avseende transportmedel skall minst ett av följande krav uppfyllas:

- a. Vid toalett ombord på transportmedlen skall enbart miljömärkt tvål, toalettpapper och handdukspapper användas.
- b. Vid städning ombord på transportmedlen skall endast miljömärkta rengöringsmedel användas.
- c. Vid avfallshantering ombord på transportmedlen skall det finnas källsorteringsmöjligheter på minst en plats per vagn/buss och i minst tre tydligt uppmärkta fraktioner (t.ex. tidningar, pappersförpackningar och pantburkar/flaskor).
- d. Vid försäljning av mat och dryck ombord på transportmedlet skall minst 50 % av sortimentet, räknat som procent av antal varor av det totala utbudet, vara ekologiskt .
- e. Vid underhåll av transportmedlen skall endast miljömärkta och/eller av TRB Sverige rekommenderad hydraulolja, smörjmedel och spolarvätska användas.
- f. Vid tvätt av transportmedlen skall endast miljömärkta tvättanläggningar användas.

Välj ett av följande krav. Om licenstagaren har en pool av olika typer av transportmedel kan man välja ett krav för t.ex. tågen och ett annat för bussarna. Endast krav som är applicerbara på de aktuella transportmedlen kan väljas.

Som miljömärkt räknas Bra Miljöval, Svanen och EU-blomman.

Med rengöringsmedel avses allrengöringsmedel, grovrengöringsmedel, toalettreningsmedel och såpa.

Med ekologiskt menas KRAV-märkt eller märkt med EU:s ekologiska märke.

6 Företagskrav

- 6.1 Licenstagaren ska ha en av företagsledningen fastställd miljöpolicy, där företaget åtar sig att kontinuerligt förbättra sin miljöprestanda.

Bilaga 1 Beräkning

Personkilometer

Personkilometer skall beräknas genom att multiplicera medelreslängden (per linje) med antalet resor (per linje) på årsbasis. Ex: en buss som kör 10 passagerare/resa med en medelreslängd på 20 km ger 200 personkilometer. Chaufför som ingår som en del i transporttjänsten eller annan personal skall inte medräknas som resenär. Till exempel, busschaufför eller konduktörer skall inte medräknas som resenärer däremot skall en person som själv hyr en bil och själv kör den räknas med som resenär.

För hyrbiltjänster eller bilpooltjänster skall Personkilometer beräknas genom att multiplicera reslängden med antalet passagerare i bilen. Om det inte går bevisa att antalet passagerare är fler än en (1) skall det antagas att det endast är en (1) person som färdas i bilen.

Totala energianvändningen

Energianvändningen skall beräknas som den totala energimängden som tillförts transportmedlet under ett år för att utföra transportarbetet. All energianvändning för transportmedlet ska inkluderas, dvs produktionskilometer plus tomkilometer. För en buss räknas exempelvis hela bränsleförbrukningen för ett år, inklusive körningar till och från depå, positionering till station m.m.

För eldrivna transportmedel skall all el som tillförs fordonen för drift räknas med. För eldrivna tåg skall de förluster som uppkommer mellan omformarstationen och tågen inkluderas i den totala energianvändningen.

Energianvändningen skall beräknas som ett årsgenomsnitt för hela flottan med transportmedel som används för produkten. Energianvändning vid produktion och distribution av energibärare skall inte inkluderas.

Klimatpåverkan

Utsläpp av koldioxidekvivalenter skall beräknas utifrån angiven energiförbrukning och för energibärarens CO₂ekv utsläpp ur ett livscykelperspektiv. Enheten skall vara g CO₂ekv/energienhet. Här ingår utsläpp från odling eller utvinning av råvara, transport och förädling och framställning av drivmedel/el samt slutanvändning i transportmedel. Produktion och drift av infrastruktur (vägar, spår) samt produktion av transportmedel tas inte med i beräkningarna.

Som källa för energibärarnas utsläppsvärden accepteras: NTM (Nätverket för transporter och miljö), Energimyndigheten/Naturvårdsverket/Trafikverket eller senast tillgängliga referensvärden enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG som finns publicerade på www.biograce.net eller studier som har utförts med samma systemavgränsningar och standard. Källan för utsläppsvärdena samt metoden och systemavgränsningarna som har använts vid framtagning av värdena skall redovisas vid ansökan.

Vid beräkning av den globala uppvärmningspotentialen uttryckt i koldioxidekvivalenter (CO₂ ekv) skall följande omvandlingsfaktorer användas :

Koldioxid CO₂: 1

Metan CH₄: 25

Dikväveoxid (lustgas) N₂O: 298

Kväveoxider

Transportmedlens kväveoxidutsläpp skall för transportmedel med förbränningsmotor beräknas enligt certifieringsvärde eller Euro-klass.

Bilaga 2

Avsättning till miljöfondsprojekt för persontransporter

Företag som säljer persontransporter märkta med Bra Miljöval ska avsätta medel motsvarande minst 25 % av den rörliga licensavgiften i SEK. Fondavsättningen görs utöver licensavgiften. De pengar som skall avsättas i fonden kan antingen avsättas på ett eget konto eller i Naturskyddsföreningens centrala miljöfond för transporter. Om medel avsätts i eget konto ska dessa pengar hållas åtskilda från andra medel inom företaget. Fondens medel kan dock utgöra delfinansiering i ett större projekt. I detta fall skall det vara tydligt vilka delar av projektet som har finansierats av fonden. Samtliga projekt finansierade genom fondavsättningen skall i förväg ha ett godkännande från handläggare för persontransporter på Naturskyddsföreningen.

Företag som ansöker om märkning av produkt med Bra Miljöval ska redovisa vilka åtgärder de avser att genomföra, förväntat resultat samt ansvarig organisation. Arbetet ska påbörjas senast verksamhetsåret efter erhållandet av licens. Projekttiden kan löpa över kalenderår. Resultatet ska redovisas vid revision och slutredovisas när åtgärden har genomförts.

Fondens syfte är att bidra till att minska persontransporternas påverkan på miljön. Åtgärderna skall dokumenteras, resultaten skall vara mätbara och kunna fungera som goda exempel till andra. Tänkbara åtgärdsområden som kan omfattas av fonden är:

- Åtgärder för att underlätta för ett miljöanpassat resande – stimulera resenärens möjlighet till att kombinera cykel och gång med miljömärkta persontransporter.
- Energieffektiviseringsåtgärder för att minska den totala energianvändningen.
- Åtgärder som minskar behovet av att resa och därigenom ger minskad miljöpåverkan.
- Minska och begränsa trafikens och infrastrukturens påverkan på miljön för att motverka förlust av biologisk mångfald.

Även andra åtgärdsområden är tänkbara. Fonden skall användas för att möjliggöra åtgärder som inte hade genomförts utan stödet eller inte genomförts i samma omfattning. Projekt som genomförs av Licenstagaren skall inte vara sådana som kan anses vara en skyldighet enligt gällande tillstånd och lagar.

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft
att förändra.
Pg.90 1909-2

Naturskyddsföreningen. Box 4625, 116 91 Stockholm.
Tel 08-702 65 00. info@naturskyddsforeningen.se

Naturskyddsföreningen är en ideell miljöorganisation med kraft att förändra. Vi sprider kunskap, kartlägger miljöhot, skapar lösningar samt påverkar politiker och myndigheter såväl nationellt som internationellt. Föreningen har ca 190 000 medlemmar i lokalföreningar över hela landet.

Vi står bakom världens tuffaste miljömärkning
Bra Miljöval.

Mobil hemsida (wap): mobil.naturmob.se
www.naturskyddsforeningen.se

Bra Miljöval